

KRZYSZTOF KASPRZAK, BEATA RASZKA

Katedra Geografii Turyzmu Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego
w Poznaniu, ul. Rybaki 19, 61-884 Poznań, e-mail: *kasprzakjk@poczta.onet.pl*

Katedra Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu
ul. Grunwaldzka 53, 50-357 Wrocław, e-mail: *beata.raszka@neostrada.pl*

KOBIETY DLA IDEI ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO. CZĘŚĆ II

Artykuł prezentuje sytuację kobiet w rozwoju zrównoważonym w Polsce. Nie są tu praktycznie realizowane zadania wynikające z unijnej strategii w dziedzinie wyrównywania szans kobiet i mężczyzn. Nie lepiej wygląda sytuacja w zakresie wdrażania w naszym kraju rozwoju zrównoważonego. Widoczne są coraz wyraźniejsze tendencje do rozchodzenia się dróg polityki ekologicznej i innych polityk sektorowych, np. transportowej, energetycznej, hydrotechnicznej, rolnej. Rozwój zrównoważony jako nic nie mówiące hasło ogranicza się do obszarów, gdzie nie wchodzi on w konflikt z tradycyjnie rozumianym wzrostem gospodarczym. Nadal najczęściej proponowane i realizowane są rozwiązania tradycyjne, nie zintegrowane z polityką ekologiczną. Rola rozwoju zrównoważonego ograniczana jest najczęściej głównie do tradycyjnie pojmowanej ochrony środowiska.

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, kobiety

I. PROBLEMATYKA ROLI KOBIET W ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONYM W POLSKICH DOKUMENTACH RZĄDOWYCH I SAMORZĄDOWYCH

AGENDA 21. W wydawanych od 1997 r. raportach, zawierających podsumowanie najważniejszych działań na rzecz realizacji w naszym kraju (od 1992 r.) zaleceń AGENDY 21, problematyka wzmocnienia roli kobiet w zrównoważonym rozwoju jest praktycznie pomijana i ograniczona wyłącznie do pozornych działań polityczno-administracyjnych, za którymi nie następują żadne działania praktyczne. Za najważniejsze osiągnięcie uznano opracowany w 1996 r. i przyjęty przez ówczesną Radę Ministrów „Krajowy Program Działań na Rzecz Kobiet – I Etap Wdrożeniowy do Roku 2000” [1]. W programie tym ujęte zostały rekomendacje przyjęte na Konferencji Pekinńskiej. Znalazły się one również w przyjętym przez Radę Ministrów w 2002 r. kolejnym „Krajowym Programie Działań na Rzecz Kobiet – II Etap Wdrożeniowy na Lata 2003-2005”. W programie rozwinięte zostały działania jakie należy wdrożyć dla umocnienia statusu zawodowego kobiet, przy jednoczesnym uwzględnieniu ich roli w rodzinie. Dokument zawiera 9 rozdziałów problemowych odpowiadających różnym sferom życia kobiet, które

* *Pracę recenzowała:* prof. dr hab. Krystyna Dubel, Politechnika Wrocławska

zostały wskazane w Platformie Działania (IV Światowa Konferencja w Sprawie Kobiet w Pekinie) oraz w raporcie z 23 Specjalnej Sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w 2000 r. (Konferencja „Pekin +5”). Są to: prawa kobiet jako prawa człowieka, aktywność ekonomiczna kobiet, przemoc wobec kobiet, zdrowie kobiet, edukacja, udział kobiet we władzach publicznych i w procesie podejmowania decyzji, kobiety i środki masowego przekazu, współpraca administracji rządowej z organizacjami pozarządowymi, strategie badawcze i system zbierania danych. Wymieniona problematyka nie jest w żadnym zakresie bezpośrednio uwzględniona w długookresowej strategii rozwoju zrównoważonego naszego kraju do 2025 r. [3].

Narodowy Plan Rozwoju. Narodowy Plan Rozwoju (Dz. U. z 2004 r. Nr 116, poz. 1206, z późn. zm.) jest dokumentem określającym cele rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz sposoby ich osiągnięcia. Sporządzenie tego dokumentu jest jednym z warunków związanych z możliwościami korzystania przez Polskę, jako członka Unii Europejskiej, ze środków unijnych funduszy strukturalnych. Wdrażaniu Narodowego Planu rozwoju służą programy operacyjne, a jednym z nich jest Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (Dz. U. z 2004 r. Nr 166, poz. 1743). Jego głównym celem jest budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy. Realizacja tego celu przyczynić się ma do rozwijania konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości. Harmonijny rozwój gospodarki ma z kolei zapewnić wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. Cele Programu są realizowane przez trzy Priorytety: aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej, rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy, pomoc techniczna.

Zakładana realizacja kierunków działań w ramach przyjętych priorytetów Sektorowego Programu Operacyjnego Zasobów Ludzkich jest następująca:

PRIORYTET	KIERUNEK DZIAŁAŃ	REALIZACJA PRZEZ:
1. ZATRUDNIENIE, AKTYWIZACJA I MOBILNOŚĆ	1.1. Zwiększanie zatrudnialności	<ul style="list-style-type: none"> • rozwijanie aktywnej polityki rynku pracy • aktywizację zawodową osób z grup znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy • stworzenie środowiskowego systemu przekwalifikowywania pracowników
	1.2. Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie sprzyjających warunków dla zatrudnienia w małych i mikro-przedsiębiorstwach: • wspieranie zatrudnienia w obszarach gospodarki wymagających dużych nakładów pracy, • prowadzenie efektywnej polityki migracyjnej
	1.3. Modernizacja organizacji i funkcjonowania rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> • wzmacnianie zdolności publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia do skutecznego oddziaływania na rynek pracy • zwiększenie roli partnerstwa społecznego dla zapewnienia równowagi na polskim rynku pracy • delegowanie działań z zakresu usług rynku pracy

2. INTEGRACJA SPOŁECZNA	2.1. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu	<ul style="list-style-type: none"> • wdrożenie aktywnej polityki społecznej • stymulowanie rozwoju zatrudnienia w formach pozarynkowych • budowę środowiskowego i ekonomicznego systemu wsparcia dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem • przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz wykluczeniu społecznemu wśród dzieci i młodzieży, • integrację społeczną i zawodową imigrantów oraz grup etnicznych
	2.2. Wsparcie rodzin	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych jako czynnika poprawy jakości kapitału ludzkiego • tworzenie i rozwijanie rozwiązań służących godzeniu pracy zawodowej z wychowywaniem dzieci, celem poprawy warunków funkcjonowania rodziny • zbudowanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze
	2.3. Budowa systemu wsparcia dla osób starszych i wymagających opieki	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój systemu opieki pielęgnacyjnej celem zbudowania środowiskowego modelu integracji osób starszych i wymagających pomocy • specjalizację stacjonarnej opieki • aktywizację, integrację i wykorzystanie potencjału osób starszych w środowisku lokalnym
	2.4. Poprawa warunków życia i pracy	<ul style="list-style-type: none"> • ułatwienie dostępu do usług społecznych • zwiększenie efektywności i jakości leczenia • ograniczenie wpływu na życie i zdrowie ludzi szkodliwych czynników zewnętrznych na terenach mieszkalnych • poprawę w zakresie powszechności sportu i dostępności do sportu, szczególnie dzieci i młodzieży oraz osób należących do grup wysokiego ryzyka • upowszechnianie zasad BHP
3. INWESTYCJE I GOSPODAROWANIE PRZESTRZENIĄ	3.1. Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi	<ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej
4. DOBRE RZĄDZENIE	4.1. Podnoszenie jakości administracji publicznej	<ul style="list-style-type: none"> • wzmacnianie standardów i postaw etycznych w życiu publicznym i administracji publicznej
	4.2. Wzmacnianie kapitału społecznego, rozwój ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • przyjęcie zasad zrównoważonego rozwoju w działaniach na rzecz budowania społeczeństwa obywatelskiego

Dla działań związanych z równouprawnieniem kobiet i mężczyzn szczególne znaczenie ma realizacja aktywnej polityki rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej. Jej celem jest wzmocnienie potencjału instytucjonalnej obsługi klientów służb zatrudnienia, pomocy społecznej i innych instytucji działających na rynku pracy. Należy podkreślić, że działalność tego rodzaju ma również służyć działaniom na rzecz bezrobotnych oraz osób

z grup szczególnego ryzyka, w tym wyrównywania szans kobiet w dostępie do rynku pracy i zatrudnienia.

Bardzo istotna jest także realizacja działań umożliwiających rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy, których celem jest rozszerzenie dostępu do edukacji i poprawa jej poziomu. System edukacyjny powinien bowiem pozwalać wszystkim, bez względu na płeć lub wiek, zdobywać takie umiejętności, które pozwolą funkcjonować na rynku pracy. Kolejny cel, umożliwiający wprowadzenie równych praw dla wszystkich, to podnoszenie kwalifikacji pracowników oraz promocja edukacji w zakresie przedsiębiorczości.

Wzmocnienia wymagają instytucje społeczeństwa obywatelskiego. Dostarczają one istotnych dóbr publicznych, zapewniają wyższą jakość standardów życia publicznego, dyscyplinując instytucje publiczne i patrząc im na ręce, wzbogacają debatę publiczną, dbając o różnorodność prezentowanych w niej opinii, wreszcie tworzą podstawy solidarności społecznej, kapitału społecznego oraz rozwijają postawę odpowiedzialności za siebie i swoje otoczenie, a także występują w interesie przyszłych pokoleń, chronią dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze naszego kraju. Bez nich nie jest możliwe umocnienie spójności społecznej.

Strategia Rozwoju Kraju do 2015 r. Dokument ten szczególnie wiele miejsca poświęca zagadnieniom zatrudnienia i bezrobocia [5]. W Priorytecie 3 (Wzrost zatrudnienia i poniesienie jego jakości) jednym ze wskaźników zatrudnienia jest liczba zatrudnionych kobiet w określonym przedziale wieku. Zgodnie z tą Strategią jakość życia określona jest przez zintegrowanie społeczności, w której każdy człowiek (kobieta i mężczyzna) może realizować swoje plany życiowe i aspiracje zawodowe. W takiej współdziałającej wspólnocie może wzmacniać swoje szanse i działać na rzecz dobra wspólnego (Priorytet 4: Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwo). Jakość życia kształtowana jest także poczuciem bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego. Niestety, w ostatnich dwóch latach zostało ono znacznie zmniejszone, a integrowanie wspólnot społecznych w zasadzie wstrzymane.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności na lata 2007-2013). Celem strategicznym jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski w ramach Unii Europejskiej i wewnątrz kraju. Zgodnie z Programem Operacyjnym „Kapitał ludzki” Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia [2] kobiety zaliczone są do jednej z grup znajdujących się w Polsce w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. W Polsce, podobnie jak we wszystkich krajach Unii Europejskiej, aktywność zawodowa kobiet jest niższa niż aktywność zawodowa mężczyzn. W Polsce istotnym czynnikiem różnicującym sytuację na rynku pracy jest wiek. Kobiety w naszym kraju znacznie wcześniej kończą aktywność zawodową w porównaniu do mężczyzn oraz później ją także rozpoczynają. Część z kobiet, które w wieku 25-30 lat były nieaktywne zawodowo, powraca na rynek pracy w wieku 30-39 lat, a pod względem aktywności, sytuacja tej grupy wiekowej jest relatywnie dobra (wskaźniki aktywności kobiet w wieku 30-49 lat są w Polsce wyższe niż przeciętnie w Unii Europejskiej). Powrót na rynek pracy po przerwie związanej z macierzyństwem i opieką nad dzieckiem utrudniony jest także przez dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci. Wśród problemów, na który zwraca się uwagę porównując sytuację na rynku pracy kobiet i mężczyzn, są różnice w wysokości przeciętnego wynagrodzenia.

Bezpośrednio z rozwiązywaniem problemów społecznych związany jest Priorytet I „Zatrudnienie i integracja społeczna”, którego celem jest podniesienie potencjału instytucji działających w obszarze rynku pracy, integracji i pomocy społecznej oraz upowszechnienie

i wdrażanie ogólnopolskich i ponadregionalnych programów wspierających zatrudnienie i integrację społeczną. Cel Priorytetu będzie realizowany w szczególności poprzez opracowanie, wdrożenie i rozwój rozwiązań organizacyjnych i systemowych podnoszących efektywność działania i jakość usług świadczonych przez instytucje rynku pracy oraz instytucje pomocy i integracji społecznej. Dotyczy to m.in. promocji działań oraz tworzenie i wdrażanie rozwiązań systemowych na rzecz upowszechniania idei równych szans, godzenia życia zawodowego i rodzinnego, a także promocji mobilności geograficznej i zawodowej oraz przekwalifikowywań. Celem Priorytetu VII „Rynek pracy otwarty dla wszystkich oraz promocja integracji społecznej” jest podniesienie poziomu aktywności zawodowej i zatrudnienia oraz zapewnianie równego dostępu do zatrudnienia wszystkim osobom doświadczającym różnego rodzaju dyskryminacji na rynku pracy. Aktywizacja zawodowa oraz integracja społeczna osób dotkniętych problemem bezrobocia, wykluczenia społecznego, bądź też z innych przyczyn znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, stanowi podstawowe wyzwanie dla polityki zatrudnieniowej państwa. Jednocześnie, regionalne zróżnicowanie poziomu bezrobocia oraz lepsza możliwość rozpoznania problemów występujących na lokalnym rynku pracy sprawiają, iż pomoc kierowana do tych grup osób powinna być realizowana przede wszystkim na poziomie regionalnym. Do największych wyzwań polskiego rynku pracy zalicza się bardzo niską stopę zatrudnienia i aktywności zawodowej oraz wysoki poziom bezrobocia długotrwałego, a także występowanie silnego zróżnicowania regionalnego i wewnątrzregionalnego wskaźników bezrobocia. W związku z tym niezbędne jest ograniczenie barier dla wzrostu zatrudnienia, poprzez zwiększenie dostępu do usług instytucji rynku pracy o lepszej jakości (w szczególności wśród mieszkańców małych miejscowości), podnoszenie umiejętności radzenia sobie na dynamicznym rynku pracy oraz przyjmowania postaw aktywnych.

Podnoszenie poziomu aktywności zawodowej w regionie powinno odbywać się również poprzez tworzenie odpowiednich warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia (zarówno w sektorze rynkowym jak i gospodarki społecznej), promocję i wspieranie inicjatyw zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy, w szczególności w odniesieniu do tych grup osób, które doświadczają największych trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy, tzn. kobiet, osób niepełnosprawnych, osób po pięćdziesiątym roku życia, a także osób odchodzących z rolnictwa oraz pragnących podjąć zatrudnienie w zawodach pozarolniczych.

Ważnym elementem wsparcia będzie eliminowanie różnego rodzaju barier w dostępie do praw i usług (organizacyjnych, prawnych czy psychologicznych) na jakie napotykają osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, borykające się często z problemem dyskryminacji. Dotyczy to przede wszystkim osób niepełnosprawnych oraz kobiet, postrzeganych w sposób stereotypowy przez pracodawców i otoczenie społeczne jako pracownicy mniej dyspozycyjni i mniej mobilni zawodowo. Osoby te wymagają zatem kompleksowego wsparcia na rzecz podnoszenia ich integracji ze społeczeństwem, samodzielności, a także zdolności do podjęcia zatrudnienia.

Cel Priorytetu będzie realizowany w szczególności poprzez poprawę dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie, tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia (w szczególności wśród kobiet, osób młodych i osób niepełnosprawnych, osób odchodzących z rolnictwa), realizację działań na rzecz aktywnej integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i dyskryminowanych na rynku pracy (w tym wsparcie inicjatyw samoorganizacji i samopomocy wśród osób biernych zawodowo i wykluczonych, w celu ich reintegracji z rynkiem pracy oraz akcje i kampanie promocyjno-informacyjne w zakresie równości szans, mobilności i elastyczności zawodowej

oraz promowania aktywnych postaw na rynku pracy) oraz wsparcie dla instytucji i organizacji działających na rzecz aktywizacji zawodowej i integracji społecznej w regionie.

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Misją i rolą tej Strategii [4], będącej podstawą polityki regionalnej, jest zapewnienie wzrostu poziomu życia przy zachowaniu zasad rozwoju konkurencyjności kraju i regionów przy jednoczesnej koncentracji na stymulowaniu i utrwalaniu pozytywnych tendencji rozwojowych w regionach z wykorzystaniem ich endogenicznych zasobów. Określone kierunki rozwoju oraz metody wyrównywania szans, mając na celu osiągnięcie spójność gospodarczą, społeczną i przestrzenną oraz równoważny rozwój kraju. Rola kobiet w rozwoju zrównoważonym widoczna jest pośrednio w przyjętych celach kierunkowych, zwłaszcza szybkim rozwoju społecznym i gospodarczym, umożliwiającym wyrównanie szans rozwojowych, w ramach społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego (2005). Przy opracowaniu Strategii [6], której celem generalnym jest poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców, kierowano się podstawową zasadą „równe szanse”. Zgodnie z nią żadna sfera rzeczywistości społeczno-gospodarczej województwa nie może tworzyć barier dla nikogo. Płeć, sprawność fizyczna, status materialny, narodowość, wyznanie, przekonania i inne cechy mieszkańców nie mogą stanowić barier w dostępie do infrastruktury, rynku pracy, czy usług społecznych. Dotyczy to zarówno celów strategicznych (dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku, zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa, wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia, wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego) i operacyjnych, jak i celów horyzontalnych. Zrównoważony rozwój, jako jeden z celów horyzontalnych (obok: ładu przestrzennego, społeczeństwa informacyjnego, innowacji, integracji województwa z europejską i globalną przestrzenią społeczno-gospodarczą) wymaga respektowania następujących zasad:

- a) solidarności wszystkich ludzi – zarówno na poziomach lokalnym, regionalnym, krajowym i globalnym, jak i między obecnym a przyszłymi pokoleniami (dotyczy to szczególnie zasobów przyrodniczych),
- b) ostrożności – wybory dokonywane dzisiaj nie mogą ograniczyć swobody wszystkich uczestników życia społeczno-ekonomicznego w przyszłości,
- c) współuczestnictwa – zaangażowanie wszystkich uczestników życia społeczno-gospodarczego w regionie.

Podstawą realizacji tego celu jest (obok efektywności ekonomicznej i troski o środowisko przyrodnicze) równowaga społeczna, pozwalająca na tworzenie nowych miejsc pracy i aktywne działania w celu podnoszenia jakości życia.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny (2007-2013). Program [7] realizowany będzie poprzez 5 Priorytetów: konkurencyjność przedsiębiorstw, infrastruktura komunikacyjna, środowisko przyrodnicze, restrukturyzacja i wzmocnienie potencjałów terytorialnych, infrastruktura dla kapitału ludzkiego. Dla wyrównywania szans kobiet i mężczyzn szczególne znaczenie będą mieć zadania związane z Priorytetem 5 „infrastruktura dla kapitału ludzkiego”. Jego celem głównym jest rozwój kapitału ludzkiego oraz wzmocnienie spójności społecznej regionu na rzecz wzrostu zatrudnienia. Cele szczegółowe związane są przede wszystkim z dostosowaniem systemu edukacji do potrzeb rynku pracy, poprawa standardów opieki medycznej, zmniejszenie poziomu zachorowalności na choroby społeczne, wzrost kultury w życiu mieszkańców oraz wyrównywanie dysproporcji wewnątrzregionalnych w dostępie do infrastruktury społecznej.

II. PODSUMOWANIE

Obszar równego traktowania kobiet i mężczyzn znajduje najpełniejsze rozwinięcie prawne w systemie prawa wspólnotowego Unii Europejskiej. Traktat Amsterdamski podnosi równe traktowanie kobiet i mężczyzn do rangi naczelných celów Wspólnoty Europejskiej. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, obok osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, wysokiego poziomu zatrudnienia i ochrony środowiska przyrodniczego, wprowadza także mechanizm kontroli politycznej w stosunku do krajów członkowskich w wypadku poważnego i uporczywego naruszania zasady niedyskryminacji, w tym ze względu na płeć. Zatwierdzona w dniu 2 października 2000 r. Karta Podstawowych Praw Unii Europejskiej, pierwszy oficjalny dokument europejski traktujący o wartościach, mający stanowić konstytucyjną część Traktatów Unii Europejskiej, w rozdziale III „Równość” art. 23 stanowi: *„Należy zapewnić równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, łącznie z zatrudnieniem, wykonywaniem pracy i wynagrodzeniem”*.

Polityka gospodarcza ostatnich dwóch rządów naszego kraju tak naprawdę nigdy nie uwzględniała i nadal nie uwzględnia zagadnień związanych z równością płci. Większość mechanizmów i programów dotyczących tego problemu związanych jest głównie z wymuszonymi wymogami Unii Europejskiej w tym zakresie, a nie wynika z wagi, jaką rząd polski przypisuje sprawom kobiet w cywilizacji europejskiej. Nie są praktycznie realizowane zadania wynikające z unijnej strategii w dziedzinie wyrównywania szans kobiet i mężczyzn (IV Program Działania na rzecz Wyrównywania Szans Kobiet i Mężczyzn, 1995; Traktat Amsterdamski, 1996).

Znaczna część zadań służących poprawie sytuacji kobiet, zapisanych w Krajowym Programie Działań Na Rzecz Kobiet nie została dotąd zrealizowana. Realizacja tego Programu, promującego prawa kobiet w rozumieniu dokumentów Organizacji Narodów Zjednoczonych, Rady Europy, Unii Europejskiej oraz Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, została obecnie w naszym kraju praktycznie przerwana. Dyrekcja Generalna Praw Człowieka Rady Europy określiła swoje stanowisko na temat „Zrównoważonego uczestnictwa kobiet i mężczyzn w podejmowaniu decyzji politycznych i publicznych”, precyzując wymagania na temat równowagi płci na stanowiskach publicznych z nominacji, zmian konstytucyjnych i legislacyjnych na rzecz promowania zrównoważonego uczestnictwa, zrównoważonej reprezentacji płci w publicznych ciałach kolegialnych, komisji i przedstawicielstwa parlamentarnego do spraw praw kobiet i równych szans, banku utalentowanych kobiet, partii politycznych a promocji zrównoważonego uczestnictwa [Rekomendacja Rec (2003) uchwalona przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 12 marca 2003 r. oraz memorandum wyjaśniające]. W systemach prawnych wymienionych organizacji prawom kobiet poświęcone są odrębne konwencje i inne akty prawne. Główne przesłanie jakie one ze sobą niosą, to upodmiotowienie kobiet poprzez niepodważalne uznanie ich praw i wolności w ramach powszechnych praw człowieka, których źródłem jest niezbywalna, przyrodzona i nienaruszalna godność człowieka. Tym samym nie są w naszym kraju wdrażane standardy zawarte w dyrektywach wspólnotowych (Dyrektywy: 75/117/EWG, 76/207/EWG, 97/80/WE, 92/85/EWG, 96/34/WE), będących rozwinięciem zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn, zmierzające do usunięcia przeszkód utrudniających kobietom aktywne uczestnictwo w życiu publicznym.

Nie lepiej wygląda sytuacja dotycząca wdrażania obecnie w naszym kraju rozwoju zrównoważonego. Widoczne są coraz wyraźniejsze tendencje do rozchodzenia się dróg polityki ekologicznej i innych polityk sektorowych, np. transportowej, energetycznej, hydrotechnicznej, rolnej. Rozwój zrównoważony jako nic nie mówiące hasło ogranicza się do obszarów, gdzie nie wchodzi on w konflikt z tradycyjnie rozumianym wzrostem

gospodarczym. Nadal proponowane i realizowane są najczęściej tradycyjne rozwiązania pozbawione ekoinnowacyjności i nie zintegrowane z polityką ekologiczną. Rola rozwoju zrównoważonego ograniczana jest głównie do tradycyjnie pojmowanej ochrony środowiska.

Artykuł stanowi drugą część rozszerzonego tekstu wykładu wygłoszonego w dniu 29 marca 2007 r. w Kolegium Rungego w Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu podczas obrad międzynarodowej konferencji „Kobiety w leśnictwie”, zorganizowanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego oraz Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Poznaniu. Konferencja prezentowała wyniki międzynarodowych prac związanych z inicjatywami na rzecz osiągania zmian w polityce zwiększania równowagi w zakresie równouprawnienia, wykonywanych w ramach projektu „Lasy jako źródło zrównoważonego rozwoju i planowania przestrzennego w Regionie Morza Bałtyckiego (Baltic Sea Region) – LAS BAŁTYCKI” (Baltic Forest Projekt). Projekt finansowany jest w ramach programu INTERREG IIB BSR – Region Morza Bałtyckiego (tzw. Program Bałtycki), realizowanego w ramach Inicjatywy Wspólnotowej finansowanej ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

III. LITERATURA

1. AGENDA 21. Sprawozdanie z realizacji w latach 1992-2005. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Raport wykonany został na zamówienie Ministerstwa Środowiska. 2006.
2. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności. Dokument zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. listopad 2006.
3. Polska 2025. Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju. Rada Ministrów. Warszawa. (Opracowano w Rządowym Centrum Studiów Strategicznych przy współpracy Ministerstwa Środowiska). 2000.
4. Projekt Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013 (zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 6 września 2005 r.). Ministerstwo Gospodarki i Pracy. Departament Polityki Regionalnej. Warszawa. wrzesień 2005.
5. Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015. Projekt (wstępnie zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 27.06. 2006 r.). Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Warszawa.
6. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. Poznań 2005. Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 19 grudnia 2005 r.
7. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013. Zarząd Województwa Wielkopolskiego. Poznań 2007.

WOMENS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IDEA. PART II

Summary

Virtually, the strategy of equal opportunities for men and women is not realized in Poland. The implementation of balanced development in Poland encounters the similar problems. Ecological policy tends to move away from other policies, e.g. transport, energy, hydrotechnical or agricultural ones. Sustainable development, treated often as a slogan, is realized only at areas where it does not come into conflict with conventional economic development. The proposed solutions are not usually integrated with ecological policy. Normally, the role of sustainable development is restricted to conventional environment protection.

Key words: sustainable development, womens